

## بانوان معروف در تاریخ مسلمانان شبه قاره

در دوره طولانی سلطنت شبه قاره پاکستان و هند (۶۰۲-۱۲۷۴هـ) بانوان نامدار بسیاری مانند رضیه سلطانه، گلبدن بیگم، چاند بی بی، مهرالنساء معروف به نور جهان، جهان آرا و زیب النساء بر آسمان سیاست و ادب مانند مهر و ماه می درخشیده اند ولی گلبدن بیگم و نور جهان بیگم به واسطه بعضی از خصوصیات مخصوص خود تمام بانوان مذکور در فوق را تحت الشعاع قرار دارند. در زیر دو نفر از آنها یعنی گلبدن بیگم دختر بابر شاه و ملکه نور جهان همسر نورالدین جهانگیر را معرفی می نمایم.

### شاهدخت گلبدن بیگم

در میان بانوان ممتاز خانواده مغول (۹۳۲-۱۲۷۴هـ) نخستین بانوی معروف شاهزاده گلبدن بیگم دختر بنیان گزار این خانواده ظهیر الدین محمد بابر (۹۳۲-۹۳۴هـ) بود.

گلبدن بیگم که مانند اغلب شاهزاده خانم های این خانواده ادب دوست با ذوق شعر و ادب بهره مند بود، به زبان فارسی و ترکی شعر می گفت، چیزی که بیش از همه باعث شهرت جاودان او در جهان بانوان شده است کتابی است تاریخی که "همایون نامه" نام دارد. این شاهکار تاریخی که توسط یک زن مؤرخ به وجود آمده است، در ادبیات جهان نظیری ندارد. این کتاب تاریخی برای به دست آوردن اطلاعات بسیار سودمند درباره پدرش، بابر، برادرش، همایون و برادرزاده اش، اکبر، بسیار مهم است.

گلبدن بیگم در سال ۹۲۹ هـ در کابل به دنیا آمد و در سن هیجده سالگی به عقد ازدواج خضر خواجه درآمد که یکی از آموزی ممتاز دوره همایون بود. او بنا به خواهش برادرزاده اش، جلال الدین محمد اکبر، کتاب فوق‌الذکر را در شصت و شش سالگی نوشت. گلبدن بیگم در سال ۱۰۱۱ هـ در هشتاد و دو سالگی فوت کرد.

### ملکه نور جهان

در زمان جلال الدین محمد اکبر، نوه ظهیرالدین محمد بابر مردی مفلس ولی نجیب از ایران به شبه قاره پاکستان و هند به خاطر بخت آزمائی مهاجرت کرد. در راه، خدا او را دختری ارزانی داشت. که او را مهرالنساء اسم گذاشت. همین مهرالنساء که در دوران تنگدستی و ناداری پدرش به دنیا آمده بود بعد ها در تاریخ شبه قاره به منتهای شهرت رسیده و به لقب ملکه نور جهان معروف گردید.

پدر مهرالنساء به سلک اکبر شاه منسلک گردید و مادرش در حرم سرای او به مقام بلندی رسید. مهرالنساء در حرم سرای اکبر با شاهزاده خانمهای خانواده سلطنتی بزرگ شد و تمام علوم و فنون آن زمان را که برای شاهزاده خانم های مغولی لازم بود، یاد گرفت. وقتی فارغ التحصیل گردید، پدرش او را با سرداری شجاع و دلیر به نام علی قلی خان مُلقب به شیرافکن عقد بست ولی چند سال بعد از ازدواج بیوه گردید. چندین سال به طور یک زن بیوه بسر بُرد و بالاخره چهارده سال بعد از رحلت شوهرش به عقد امپراطور جهانگیر درآمد که او را به لقب "نور جهان" ملقب گردانید.

ملکه نور جهان بانوی بسیار هوشمند و اهل علم و ادب بود و ارتجالاً شعر می گفت.

وی بہ واسطہ لیاقت و ذکاوت خود بہ زودی بہ مقام مشاور شوہر تاجدارش رسید و مخصوصاً در آخرین سالہای او بہ طور مستقل امور سلطنت را انجام می داد. اثر و نفوذ او در مزاج جہانگیر شاہ بہ قدری بود کہ او دستور دادہ بود اسم نور جہان را نیز بر سکہ های آن دورہ کندہ کاری کنند.

با فوت کردن شوہرش، جہانگیر، در سال ۵۱۰۳۷ ستارہ اقبال نور جہان غروب شد. در نتیجہ او گوشہ گیر گردید. بالاخرہ ہفدہ سال بعد از جہانگیر در ۶۵ سالگی در لاہور فوت و در همانجا نزدیک مقبرہ جہانگیر مدفون شد.

(دکتر خالدہ آفتاب)

## فرہنگ

بانوان معروف : مشہور خواتین  
 بہ عقد درآمد : نکاح میں آئی  
 برای بدست آوردن : حاصل کرنے کے لیے  
 مہاجرت کرد: اس نے ہجرت کی  
 تحت الشعاع قرار دادند : انہوں نے مانند کردیا  
 معروف گردید : مشہور ہوئی  
 شہرت جاودان : ہمیشہ باقی رہنے والی شہرت  
 ارتجالاً : فی البدیہہ  
 اطلاعات بسیار سود مند : بہت مفید معلومات  
 مشاور : مشیر  
 بسیار مہم : بہت اہم  
 بہ دنیا آمد : (وہ) پیدا ہوئی  
 در سن ہیجده سالگی : اٹھارہ سال کی عمر میں  
 در شصت و شش سالگی : چھیانوے سال کی عمر میں  
 بہ خاطر بخت آزمائی : قسمت آزمائی کے لیے  
 خدا دختری ارزانی داشت : خدا نے ایک بیٹی عطا کی

بہ سلک منسلک گردید : لڑی میں پرویا گیا

شاہزادہ خانمہای مغولی : مغل شہزادیاں

بہ عقد درآمد : نکاح میں آگئی

گوشہ گیر شد : (وہ) گوشہ نشین ہوگئی

### تمرین

۱- فارسی میں جواب دیجیے۔

۱- بانوان معروف تاریخ مسلمانانِ شہ قارہ کیستند ؟

۲- گلبدن بیگم دختر کدام پادشاہ مغول بود ؟

۳- نویسنده ہمایون نامہ کیست ؟

۴- اسم حقیقی ملکہ نور جہان چہ بود ؟

۵- مقبرہ نور جہان کجاست ؟

۲- مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے۔

۱- گلبدن بیگم بابر کی بیٹی اور ہمایوں کی بہن تھی۔

۲- گلبدن بیگم کا ہمایوں نامہ ایک اہم تاریخ ہے۔

۳- نور جہان کا اصلی نام مہر النساء تھا۔

۴- جہانگیر کی ملکہ کا نام نور جہان تھا۔

۵- نور جہان کا مزار جہانگیر کے مقبرے کے نزدیک واقع ہے۔